ÇELE

BOLU

Ahmet Şahin
İhsan Alpman
Ülkü Uluırmak
Cevat Sadıkoğlu
Yaşar Durak
Ergun Evren
Dr. Halil Sahillioğlu
Muhsin Karamanoğlu
Ziya G. Öztan
İsmet Topaloğlu
Yücel Özkaya
Hâki Aydın

31

ÇELE

BOLU KÜLTÜR VE
YARDIMLAŞMA DERNEĞİNİN
AYLIK YAYIN ORGANI

KASIM 1965

Yıl : 3 Sayı : 31

İDARE YERİ :
Hükümet C. Ticaret Han No. 34
A N K A R A

HABERLEŞME ADRESİ:

Ç E L E D E R G İ S İ

İMTİYAZ SAHİBİ:
Bolu Kültür ve Yardımlaşma
Derneği Adına

Muhsin Karamanoğlu

İDARE MÜDÜRÜ:

E r k a n T Ü Z Ü N

Yazı İşleri Sorumlu Müdürü:

İhsan ÖZKUREDA

SAYISI 125 KURUŞ
YILLIĞI 15 LİRA

GÖNDERİLEN YAZILAR
GERİ VERİLMEZ

Resmî ilânlar için arka kapak
1000 TL. İç sayfalar 750 TL.
Özel ilânlar anlaşmaya bağlıdır

BASILDIĞI YER :

San Matbası - Ankara

EĞİTİM DAVAMIZ

Ahmet ŞAHİN

Bu yıl Atatürk'ün 27. ci ölüm yıldönümünü anıyoruz, harf devrimi üzerinden de 37 yıl geçmiştir. Atatürk «Bir ulusun yüzde sekseni okuma yazma bilmezse ayıptır» diyordu. Bir memleketin gelişmesini tespit etmek istediğimiz zaman elimizde çeşitli kriterler mevcuttur. Bu kriterlerden biri de okuma yazma yaşına erişmiş olanlar arasında okuma yazma bilenlerin nispetidir. Bugün Türkiye'de okuma yazma bilmeyenlerin oranı yüzde yetmiştir. Bazı bölgelerimizde bu oran yüzde doksana kadar çıkmaktadır. Şu strada biz Atatürk'ü anarken yüz cumhuriyet çocuğundan yetmişi okuma yazma bilmemektedir. Bu oran bizim için ayıptır, utanç vericidir.

Dünya milletlerinin hızla ilerlediği bir devirde Türkiye'nin eğitim alanında hangi noktada bulunduğunu bilmek önemlidir. Atatürk'ün devrim hareketlerine başladığı yıllarda okur yazarların yüzde on gibi düşük bir seviyede olduğunu görüyoruz. Bu durum hızla ilerlemeyi gerektiriyordu. Önce «eğitmen» sonra da «köy enstitüsü hareketlerine» girişiyordu İkinci Dünya Savaşına rağmen okur yazar oranı oldukça yükseliyor. Köy enstitülerine olumsuz darbenin vurulmasıyla nispetin dik olarak artmasında bir sendeleme oluyor. 1955 yılına kadar okur yazar oranında yine bir artma oluyor. 1955-1960 arasında ise okur yazar nispetinde belirli bir azalma göze çarpmaktadır. Bizdeki bu duruma karşı diğer memeketlerin eğitim davaları halledilmiştir. Meselâ Endonezya'da okuma yazma bilmeyen kimse kalma-

(Devamı sa. 22 de)

ATATÜRK'ÜN HAYATINDAN SAHNELER

10 Kasım 1965

Bolu Lisesi
Md. Muavini
İhsan ALPMAN

27 yıl evvel bugün, 10 Kasım, 1938 Perşembe, saat 9 u 5 geçe; büyük ve müstesna insan Atatürk ebediyete intikal etmişti. Şu an, O'nun muazzez ve muhteşem hatırası önünde eğilirken yürekten sarsıldığımızı hissediyoruz. Evet,

«Yıl Otuzsekiz, On Kasım Perşembe
Hatırdan çıkmıyacak bir Sonbahar
O sabah yaman esti Dolmabahçe'de rüzgâr,»
Maviden siyaha döndü birden Boğazda sular,
Bayrak süzüldü, süzüldü gökten yere,
Büyüdü gölgesi, büyüdü vatan kadar.
Karardı Türkiyem, karıştı bir anda insanlar,
Bir feryat ki 25 milyon yürekten cihanı tutar.
«Yıl otuzsekiz, On Kasım Perşembe
Hatırdan çıkmıyacak bir Sonbahar.»
İstanbul sisli, yürekler puslu,
Bulutlar rahmet yüklü bekleşir.
Dolmabahçe önünde İstanbul,
Paramparça ağlaşır.

Sabahın erken saatlerinde, yarım milyon insan Dolmabahçe önünde, O'nun sıhhat haberini almak için günlerdir yemeden, içmeden, uyumadan bekleşiyordu. Sanki bir büyük âfet gelecekmiş gibi ruhlarda bir ezgi ve acı vardı. Halbuki Sarayın beyaz cesim mermer sütunları arkasında meş'um kader, tarihi trajedinin son sahnesini bitirmek üzereydi.

«Atatürk dakikadan dakikaya sönüyor. Doktorlar başucundan ayrılmıyorlar. Her tarafta bir hüzün var. Dolmabahçe Sarayı sessiz. Yalnız sahile vuran dalgaların sesi var.»

Bir Milletin melâlini söyler derin derin,
Derya önünde çırpınarak Dolmabahçenin
Gönlümde eski hatıralar eylerim tavaf,
Artık o doğmuyor diye muzlimde her taraf
Çamlar hüzünlü, yollara düşmüş söğüt, çınar,
Yaprak döküp huzura kapanmıştı Sonbahar.
Sessiz nöbetçiler de heyula dolaşmada,
Her yerde bir kederli muamma dolaşmada,
Susmuş bütün saray nefes almaz o izdiham,
Son uykusunda tek rahat etsin deyip Atam.

Yakınlarının gözyaşı dinmiyor. O ne bakıyor ne söylüyor. Melûn hastalık, insafsız tahribatına devam ediyor. Beşer kuvvetlerinin, taassubun, cehaletin ve düşmanın yenemediği Büyük İnsan tabiat ile yaptığı amansız mücadeleyi nihayet kaybediyor. Tanrının, ulusların en büyüğü için yarattığı o güzel heybetli baş, yorgun, bitkin, sanki yastıkta bir ışık yele, aslan nişanesi gibi uyuyordu. Bir zamanlar kralları, milletleri ve düşmanları büyüleyen vakur çehrede inadına aydınlık ve mes'ut bir ifade vardı. Öyle sanılırdı ki, Atatürk, Türk Milleti ile beraber yaşadığı efsanevî ve ulvî tarihi, ihtilâl günlerinin tatlı sarhoşluğunu ebedî uykusunun eşiğinde son def'a yaşamak istiyordu. Tanrı katında bu arzu, her fâninin en mukaddes hakkıydı. Izdırap durdu, zaman durdu. Yeryüzünde bütün kanunlar durdu. Çünkü, bu büyük ulusun oğlu, destanlara karışan ömrünün rüyasını görüyordu.

— Selânik, İslâhane Caddesi, doğduğu küçük pembe ev; nur gözlü, melek ruhlu annesi Zübeyde Molla; hürriyet aşığı babası Ali Rıza Efendi; Askerî Rüştiyeli ve parlak ayyıldızlı sarı düğmelerle süslü lâcivert üniformalar içinde küçük yakışıklı asker Mustafa; Harbiye; nihayet Namık Kemal, Ziya Paşa, Mithat Paşaların vatan ve millet ideolojosi ile tutuşmuş ateşli zabitlerin Erkânı Harbiyesi; Millet yolunda cansiperâne hizmetlere atılıv, 1908, Hakimiyeti millete teslim eden Meşrutiyetin ilânı 1911 - 1912 İmparatorluk ülkesinde ateş başlıyor. Trablusgarp ve Balkan Harbir. Bir nefer gibi, Erkânıharp zabiti Mustafa Kemal cepheye koşuyor. 1914 Cihan Harbi, Mustafa Kemal Çanakkale sırılarından dev toplarını gururla havaya dikmiş heyûlâ gibi duran düşman zırhlılarına saldırıyor. «Çanakkale Geçilmez...» Toplar hınçla gürlüyor, ölüm yağdırıyor, insan

ve toprak bir anda pamuk gibi atılıyor, nafile... Büyük deniz muharebeleri yapmış, göğsü nişanlarla süslü onurlu âmiraller, generaller, Miralay Mustafa Kemal'in dehası önünde eğiliyor. Tâbiye, harp tekniği ve korkunç silâhlar, bir milletin yavuz oğulları önünde ilk defa' böyle mağlûp olarak perişan mahzun Çanakkale sularını terkediyorlar.

1917, Mustafa Kemal, Veliaht Vahdettin Efendi ile Almanya'yı ziyaret ediyor. Alman Genel Karargâhında Mareşal Hindenburg'a harbin geleceği hakkında «Müttefikler harbi kaybetmiştir, ekselâns» diyerek asker dehasını, o müthiş sezişini isbat ediyor. Alman İmparatoru Wilhelm 35 yaşında bu genç ateşin zekâlı Osmanlı generaline hayran oluyor, takdir ve iltifat ediyor.

1918 de Mustafa Kemal Filistin'de İngilizlerin karşısındadır. Suriye cephesini perişan eden disiplinli İngiliz süvarileri Atatürk'ün komutasına çarpmak talihsizliğine uğrıyarak perişen oluyorlar.

Fakat ne çare, işte elim ve vahim netice gecikmiyor. İmparatorluk müttefikleri ile beraber mağlûbiyeti ilân etmiştir.

Mustafa Kemal İstanbula' koşuyor. Bu millet eti, tırnağı ve kanı ile dört yıl yüzbinlerce mert evlâtları pahasına hamasetle çarpıştıktan sonra, İstanbul'un işgaline şahit oluyor. Kır bir at üzerinde önde bandonun çaldığı Marseyyes marşının gürültülü sesleri içinde Fransız Kumandanı Desperet bir Fatih edası ile arkasında, azametli kıt'alar şehre giriyor. Senelerse İmparatorluğun nimetlerini tatmış, onun ekmeği ve toprağı ile beslenmiş nankör insanlar düşman askerlerine bayram ediyor. İstanbul'un parlak mavi semalarında artık nazlı bayraklar sallanmıyor. Fakat şükürler olsun ki vatansever kalpler çarpıyor. Evet İstanbul susuyor ama yürekler ne diyor, derinden derine biliyor musunuz?

«Felek her türlü esbabı cefasın toplasın gelsin
Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten.»

Büyük şuur ve millî galeyan başlangıçta böyle korkunç bir sükûta gömülür. İstanbul düşünüyor. Mustafa Kemal düşünüyor.

Gün 16 Mayıs, 1919; bir akşam vakti köhne bir tekne usulca demir alıp Karadeniz'e açılıyor.

Karalar kuşanmış Karadeniz eleman diyor
Dokunmayın ağlamaktan bıkmam diyor
Bu gece kıyamet gecesi
Bu vapur Bandırma vapuru
Bastığın yer nur olsun Mustafa Kemal
Ben ölümden korkmam diyor.
Fakat bu gemi niçin böyle yavaş geliyor
Acaba yolu mu az, yoksa yükü mü ağır.
Bu gemi umut yüklü, iman yüklü, hız yüklü.

İçinde bu vatanın derdi ile yanan bağır; kurtaracak yarını düşünen baş geliyor. Bu baş ki, gökler gibi bir küme yıldız yüklü.

Bu gemi onun için böyle yavaş geliyor.
Nihayet Samsun, Amasya, Erzurum, Ankara.
Ve işte Meclis kürsüsünde Kemal Paşa.
Sesinden sarsılıp dağ taş
«Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini.»
Ve sonra başladı müthiş savaş.
İnönü, Sakarya, Dumlupınar.
Gece vakti
Karınca gibi yıldız yağmış gökyüzüne
Kar inmiş de az öncesi
Uzanmış yatmış kar üstüne Mustafam.
Samur Kalpak başında
Sırtında bir asker kaputu
Tiril tiril incecik ten
Top arabaları geçer uykusunda
Mehmetler, Mustafalar bir ordu
Elleri bayrak, elleri süngü, elleri tüfek
Suvariler geçer yalınkılıç
Şimşekler çakar gözlerinden.

Ve işte 9. Eylül Kordonboyu İzmir.

Boz Fırkalar uçar gelir Afyon'dan
Al bir at üzerinde Mustafa Kemal
Bir heykel misali ölümsüz adam
Gökler gibi açtı ağzını
Dedi ki bitti ölüm,

«Hakkıdır hakka tapan Milletimin İstiklâl».

Bitmedi savaş dedi, medeniyet savaşına gireceğiz. Az zamanda çok büyük işler yapacağız. Yaptıklarımızı asla kâfi görmiyeceğiz. Çünkü Türk Milleti zekidir. Türk Milleti çalışkandır.

Esbabı henüz tozlu, fakat gönlü, alnı ışıklı, azim ve iradeden heybetli; Ankara'ya geliyor.

Kıyamet günü o gün :

Ayakları yalın, kağnıların peşinde henüz mermi sırtında Fatmalar, Elifler, oğulları şehit anaları, elleri dudakları dualı nineler, kolunu bacağını kaybetmiş yaraları taze Mehmetler, yollara dökülmüş Gazi'yi göz yaşları içinde bekliyor. Dağ, taş, ova, bayır, kurt kuş saygı ile onu bekliyor.

Gün 29 Ekim, yıl 1923, bir sabah Ankara'dan bir top gürledi; bir, bir daha, yüzbir kerre sallandı sıra dağlar, süzüldü kartal gibi gökyüzüne bayraklar. Atatürk'üm Cumhuriyeti ilân etmiş de

Haykırıyor kürsüden dağ gibi haşmetiyle.

— «Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.»

Sonra başladı inkılâplar,
Uykusuz geecler,
Gecesiz sabahlar,
Aşk, şevk, heyecan rahmet gibi.
Bir millet uykudan uyanır gibi,
Sığdırdı asırları bir on seneye
Atatürk'ü dinle sarmaş dolaş
Bir çalışma bir ateş, hem ne ateş,
Diyor ki Türk öğün, çalış, güven.
Aydınlığa koş medeniyete koş,

Atatürk birden gözlerini açtı, alnında bir kaç damla ter vardı. Hiç bir şey olmamış, sanki işleri bitmemişcesine yeni bir işe başlıyacakmış gibi sordu. Saat kaç? Büyüklüğü tarihe sığmaz bu insanın son cümlesi bu oldu.

«Saat kaç?
Saat düne karşı daha dinç Atam
Saat yarına eş daha genç Atam
Öyle can öyle hız ki gün gece
Her an doğumunu kutluyor

Her an savaşları vuruyor
Her an mutlu bir an, zaferlerince
Her an bizim için saat
Tam 9 u 5 geçe.»

Bir daha söylemedi insafsız ve amansız ölüm yatağında dalgın uyur gibi hayata gözlerini kapadı. Saat 9 u vurduğu an son dakikalarını yaşıyordu. 5 dakika sonra ümit, cesaret, aydınlık, hıza yön veren o müstesna ve mukaddes hayat tamamen söndü. 34 sene yılmadan, yorulmadan, uyumadan tanrısal bir ateşle bütün ömrünü Türk milletine vakfeden o büyük varlık terki hayat eylemişti.

Onu atlas Türk Bayrağına sararak muayede salonuna getirdiler. Çelenkler ve tâzim vazifesini ifa eden üniformalı generaller arasında al bayrağa bürünmüş tabut, büyük altı meşalenin karanlık ışıkları içinde semavî bir tablo idi. Halk 3 gün 3 gece feryatlar içinde tazim geçişinde bulundular. Dünya böyle bir matem sahnesi görmemişti. Gençlik her yerde matem toplantıları yaparak, eserine ve inkılâplarına sadakat ve hizmet etmiye hıçkırıklarla and içtiler.

Türk milleti, 15 senede, eserine ve hizmetine lâyık bir anıt yaparak O'nu Ankara'ya Rasat Tepeye getirdiler. Genç izciler, Kabrine yurdun her yerinden avuç avuç toprak taşıdılar. Taşına toprağına göz yaşı döktüler. Anıt Kabir bizim için mâbet dediler. Atatürk'ü sevmek ibadet dediler. Ve sarıldı eserine devrimine millet. Seneler geçiyor acısı büyüyor içimizde. Her sene bu acılı günde, aramıza inen ruhu ile ürperir içimizde; uhrevî sesini duyarız.

Ölmedim ben çocuklar, ölmedim,
Her zamandan daha gerçek Kemal'im.
Ağlamayın benim için Allahaşkına
Gözyaşlarınız öümden beter,
Ölüm değil, Milletin acısı mahveder beni,
Gülün beni seviyorsanız eğer,
Çünkü kırkına bastı Mustafa Kemaller.
Ölmedim ben çocuklar, ölmedim,
Sizdedir daha gerçek iradem, kuvvetim.
Türk öğün, çalış, güven
Dağlar gibi aydınlığa yükselin.

BU NASIL ACIYDI BÖYLE ÇOK GÜZEL

Ülkü ULUIRMAK

O şeyler çok yakınımızda bir öyküydü
Yaşarsak erkence eskitmekten korkulan
Oturup kendimizi soyduğumuzdu bir güzel

Geldik, anlamak istemediğimiz bir yerde durduk
Bu niye böyleydi çok güzel

Sonra ıslak ayakların heykeller gibi durduğu
Gelip gelip bir yerlerde durduğu
Bir takım şeyleri düşünmek istemediğimiz
Ama yaşayıp yaşayıp durduğumuz hep
Sonra duvarlar arkasındaki bu acı

Geldik, anlamak istemediğimiz bir yerde durduk
Bu niye böyleydi çok güzel

Karanlıklar altında susulan seslerdi
Böyle gözbebeklerimize gelip oturan
Hem de dönüp dolaşıp oturan bu sızı
Ayrı ayrı gene de birlikte düşündüğümüz
Islak ayakların heykeller gibi durduğu
Bu nasıl acıydı böyle çok güzel

Durduk, bütün perdeler üstümüze bindi
Bütün perdeler, duvarlar, tavanlar
Hem de nasıl, uzak, ağır, korkulu

Biz hep ellerimizin uzaklığına sustuk

YAŞIYAN ATATÜRK

Cevat SADIKOĞLU

Bu büyük ulusal yasımız olan O'nun ölümüne günlerce ve haftalarca ağıtlar yazıldı, destanlar dizildi. İşimiz bu ağıtlarla ve destanlarla bitmiş olmuyor. O her zaman karşımızda ve her müşkülün hallinde yanımızdadır. Her yıl 10 Kasım günü yaptığımız şey, fâni bir insanın ölümünden dolayı ağlamak, matem tutmak değildir. Öyle olsaydı, 10 Kasımlar yıldan yıla önemini kaybeder, nihayet unutulurdu. Çünkü ölüm insanlar içindir. Bunun istisnası yoktur. Atatürk hakkında şahidi olduğumuz manzara nedir? Bu soruya, bir yazarın cevap teşkil edecek görüş ve duygularını aynen naklediyorum : «Yedisinden yetmişine kadar, okur yazar ve yadın olan her Türk; Atatürk'ün 10 Kasım 1938 Perşembe günü saat 9 zu 5 geçe öldüğünü ve 1881 de Selânik'te doğduğunu bilir. Hangi ayda ve hangi günde doğduğunu kaç kişi bilir? Biz niçin böyleyiz? Atatürk'ü ve diğer büyüklerimizi daima böyle ölüm yıldönümlerinde anarız da doğum yıldönümlerinde dile getirmeyiz? Biz niçin Atatürk'ü güleç bir yüzle, şevkle, heyecanla ve coşkunlukla yadetmeyiz de 10 Kasım günlerinin hüzün dolu havasına bürünmekten hoşlanırız. Amerikalılar ilk Reisicumhurlarını doğum yıldönümlerinde anarlarmış. O gün bütün köyler, ilçeler, kentler ışık ve renk oyunları içerisinde bir kat daha güzelleşirmiş. Hatipler daha ziyade George Washington'un fikri şahsiyetini anlatır, yaptıklarını belirtir, yapamadıklarını izah eder, Amerika'nın umumî meselelerine dokunurlarmış... Toplantılardan çıkıp eğlence yerlerine dağılan bütün Amerikalılar, inanır ve güvenirlermiş ki, içlerinden çıkacak daha nice Washington'lar vardır... Şarkın karanlık ve ümitsizlik havasiyle garbın aydınlık ve güven dolu atmosferini o gün bir kere daha anlamış oluyoruz.

Büyük İslâm dininin matemi neden şiddetle yasak kıldığını, ölüleri neden gözyaşlariyle anmamızın doğru olmıyacağı esasını koyduğunu bir kere daha kabul ederek doğru buldum. Bu gün yine o hüzün dolu havaya gireceğiz. İlkokul sıralarını dolduran beyaz yakalı mini mini Türk çocuklarına Atatürk'ü asık bir yüzle, titrek bir sesle izah etmeye çalışacağız. Boyunlarını büküp durumlarını istiyeceğiz. İçlerinden hıçkıranlar olacak. İşin hikâye tarafını

büyük bir ustalıkla anlatmaya gayret edeceğiz... Türk ve İslâma' yakışmıyan kahredici bir hüzün ve bedbinlik havası gelip çocuklarımızın yüreğine bağdaş kuracak ve sonra bir yavrucak çıkıp ağlamaklı bir sesle :

Sen öldün ben ölmedim,
Yıllar yılı gülmedim
Derdimi kime anlatam
Atam sen kalk ben yatam!.

diye başlıyan bir şiir okuyacak... İşte tam bir şark zihniyeti!... Bütün 10 Kasımları, bu göz yaşı ve bu miskinlik havası içerisinde andıkça Büyük Ata bir kere daha ölecektir.

Her insanın görüş ve düşüncesi kutsaldır. Ben yazarla aynı kanıdayım... Atam sen öldün, biz ne yapacağız diye karamsarlığa kapıldığımız gün: Atatürk hakikaten bütün cepheleriyle ölmüştür ve biz tam anlamiyle çaresiz ve sahipsiz kalmışız demektir. Bu asla olamaz!.. Bugün, O'nun izinde yürüyenlerin sayesinde, Atatürk huzurunda, tarih huzurunda ve bütün bir insaniyet huzurunda, milletçe, gene yüzümüz ak, alnımız açık ve başımız dik duruyoruz. 10 Kasımda sona eren yıllık merhaleler bizi O'ndan uzaklaştırmıyor, bir kat daha yaklaştırıyor. Niçin? Çünkü Atatürk bizim için artık hatırası anılacak bir aziz ölü değildir, yaşayan, ebedileşen, bizi birleştiren, ilerlemek yolundaki azmimizi, şevkimizi tazeleyen bir millî kuvvettir. Geriliğe, şahsî ihtiraslara karşı hamle yaparken, ona güveniyoruz.. «Cumhuriyetimiz demokrasi prensiplerine istinat etmektedir. Acaba böyle olması karışık gördüğümüz bir çok dâvaların halli için kâfi midir? Bir memleket, demokrasiye dönmekle her şeyi halletmiş olur mu? Demokrasi bir tılısım ve bir mucize değildir. Demokrasi, mucize sayılabilecek işler yapmak için iyi bir zemindir. Demokrasi bir fırsat ve bir imkândır. Demokrasi her şeyden önce bir zihniyet dâvasıdır. Bir insan meselesidir. Bütün devralınan, içtimaî seviyenin, iktisadî yaşama seviyesinin ve medeniyet seviyesinin düne nazaran daha çok yükseltilmesidir. Bunu demokrasinin yalnız şeklinden beklemek doğru olmaz. Hüner mevcut imkânlardan; iyi, doğru ve güzel sonuçlar elde etmektir. Tehlike dertlerimizin çok olması değildir. Tehlike, eksiklerimizi düzeltmek hususunda bedbinliğe ve ümitsizliğe düşmektir ki, bunupn içinde hiç bir sebep mevcut değildir.» «Köylü Efendimiz-

dir.» sözü, Atatürk'ün en büyük fakat henüz tam anlamiyle gerçek olmamış sözlerindendir. O, bunun gerçek olmadığını biliyor mu idi? Elbette biliyordu. Fakat bu bir parola idi. Bir amaç idi. Bir fâni olarak Atatürk, ne kadar büyük olursa olsun, tasarladığı herşeyi tamamlıyamamış olabilir. Her büyük eser gibi, devrimler ve medeniyetler de; nesillerden nesillere gerçek bütünlüğe erişir. Atatürk'ün eserleri de böyle olacaktır. Bazı eserlerin henüz bitmemiş ve hattâ el sürülmemiş tarafları vardır. Bunları onun arkadaşları, onun çocukları tamamlıyacaktır. Köyün beklediği devrim gerçekleşecektir. Atatürk devrimlerinin temelleri ve prensipleri sağlamdır. «Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen...» diye başlıyan büyük öğüt'ün değerini yıkmak istiyen yobazlara ve yobazca düşünenlere bin kere lânet olsun..

Yapılanı övmek ve yapılmıyanları yermekle kaybedilecek zamanımız yoktur. Gerçek ihtiyaçlarımızı ve ana dâvalarımız bilmeli ve onların peşine düşmeliyiz. Atatürk daima bizimledir. Yönümüz bundan sonrasına doğru; onun izinde hep beraber, ayni iman ve ayni aşkla yürümeliyiz. O, şöyle bir mezar istemişti : «Şu küçük tepede bana küçük ve güzel bir mezar yapılabilirdi. Dört yani kapalı... Üstü kapalı olmasın!.. Açıklardan esen rüzgârlar bana yurdun her yanından haberler getirir gibi kabrimin üstünde dolaşsın... Kapıya bir hitabe konsun. Üzerine gençliğe hitabem yazılsın ...Orası yol uğrağıdır, her geçen her zaman okusun.» Atama bir mezar yaptık.. Üstü kapalı ama, dört yanı açık.. Samsun'dan Antalya'ya, Kars'tan Edirne'ye kadar esen rüzgârlar o kabirden geçer ve ona güzel yurdundan haberler, selâmlar iletir.. Her yol Ankara'da, her gönül Anıt - Kabirde birleşir. Senden söz edilmeye görsün, en katı kalpler yumuşar ve titrer, en kötü diller bülbül kesilir Atam!..

Sen, otuz milyon Türk'ün kalbinde yatan insan!.. Anıt-Kabirde dikilen taşlar, maddî varlığının bir sembolüdür. Mânevi varlığın ise, nesilden nesile bütün kalplerde yaşıyacaktır. Senin gönlünde, iktidar ve saltanat sandalyesi değil, yurt ve ulus sevgisi bağdaş kurmuştu.. Sen, gerek Türk tarihinin ve gerekse cihan tarihinin en şerefli konuğu oldun. Tarih, en müstesna yerini sana ayırmış ve seninle iftihar etmektedir...

Bir gece konuk kaldığın ve tabiî güzelliğine hayran olduğun Bolu'dan Anıt - Kabire, binlerce saygı, binlerce selâm!..

KALBİM TUTUŞUR ATA'NIN YANIBAŞINDA

Yaşar DURAK

Ben mutluyum bütün bayramlarda
Anıttepe'ye doğru akar sevincim
Ne zaman bir bayram olsa
Bir şiir okunsa Atam'a dair
Egemenliğe dair
Boşanır gözlerimden yaşlar

Kim nerede Atam'ı anarsa bana
Hep ağlarım gözlerimde bir sevinç, bir sevinç
Ayşeleri, Hasanları
Aziz köylülerimi ne zaman görsem
Ata'nın heykeline karşı
Başım göklere değer, sanki tanrılaşırım

Bu vatanın evlatlarını gördüm ben
Her gün düğün - bayram
Her gün bir başka çabayla çalışan
Gözlerinde yıldız yıldız kıvılcımlar tutuşan
Öğretmenleri gördüm cehaletle savaşan
Bayramlarda çocuklardan daha çocuk
Bir ülkeleri varki ulusumu ağlatan
Ben mutluyum bütün bayramlarda
Bayrak taşıyan bir çocuk görsem
Tutup öpesim gelir
Bütün bayramlarda
Kalbim dolmuştur benim
Diğer günlerimde yeter bu sevinç bana

Yanar yanar da tutuşur benim kalbim
Bir meşale gibi
Alırda götürür dikerim
Atam'ın yanıbaşına
Her bayram, her aydınlık gün

Bahçelievler 71 - Sok - No: 12/4

ANKARA

YALNIZSAM

Yazan: Ergun Evren

Yalnızsam yalnız olmalıyım
Sen daha bir küçülmelisin
Nelere uzatsam boş ellerimde
Senin günahlarınıda ödiyemem
Oiş bitti oyso, oysa aslında yoktu
Aftoslu kahvelere çağırıyorsun olmuyor
Aslında bir sevgide olabilirdi
Ufak tefek mahalle kızlarına laf atıyorlar birde
Kapa gözlerini.................
Dilime nasıl geldi bu yalan dilime
O kızıyor kolla kendini ya da kaç
Yörelerin içmişliği bir buruklük bir kan
Şansı varmış, ipi kopmuş tam boğulurken

II

Bu, balodan dönen kadınları
Bunlarda zamanlar, beni ve seni tanıyan
Bu da' küçücük sonumuz
Hava çok güzel ama titriyoruz
Budalalar hep avunuyorlar kahvelerde
Ama biz bu değiliz, istemesekte
Bu kahırlı besteler değil bizim bestemiz
Hem sen içme artık gözlerin tutuşacak
Kal deseydin gitmezdim, kanyak bir şey yap-
mazdı
Gözlerim yağmura geliyor

III

Gravürcü bir adamın ayak sesleri dışarda
Dışarda hep seni bekliyenle, hep beni kına-
yanlar
Altı ay yatmışların havası gezinen
Bu havalar beni dövüyorlar
Bir yığın mektubu başlayıp yırttım
Yumulmamalıyım alçakca bardaklara evet
Hiçbirşeyden emin olmazdın, senden emin
olamazdım utanırdım.

IV

Kadın aşkı seviyordu aslında, öfkesini de
seviyordu
Neden bu orgumsu havalar başka yokmu,
çıldırayımmı?
Birgün onların elinemi düşeceksin.
Sabahlarımda pis rüyaların kötülükleri
Ben yaklaşınca da uyanma
Yalnızsam yalnız olmak istiyorum
Bir aşk mektubu, resimler yığını
Sevgisiz dizeler, hepsi aynı
Titrek ellerinin girdiği çekmeceler

Ver bana, gözlerimin önünde yakacağım.

V

Tutkularının sıralarıyla dizelerde
Bin bir gecemasallarının Bağdat'ı tuzla buz
Çöllerde arap zamkı yüklü develer
Ve bu dumanlarda yerliler mektuplaşıyorlar.
Bunlar tutsak zencilerin yuları
Mektubunu bir daha okudum, atmıyacağım
Çıplaktı, çılgındın, okşadıkça coşuyordun
Uyanırken sesini duyuyordum
Bugece bilmem hangi sokakta yattım
Ellerim kıskançlığını uzanıyordu
Sen sokak insanı olmazsın, gidiyorsun

VI

Çırılçıplak çocuktun, o kadın da olmazdın
Onu o imza için saklıyacağım
Gravürcü o sokağı döndü
Dışarda yine seni gözlüyorlar
Onlarla konuşmaya davet ettin demek
Mahkûm gömlekleri gibi oluyorsun
Yalnızsan yalnız olmak istiyorum

VII

Basılmış gibiydik odalarda
Git, sende git, yeniden başlıyamıyacağım
Düşünceler, düşünceler, düşünceler............
Siyah, siyah, siyah sonrasını hatırlamıyorum
Böyle bilmiyelim
Yeniden bir kavga gücüm yetmez
Kötü kitaplarda kötü sözcükler
Ve kötü çizgiler duvarlarda
Emziren kadınlar kinlerini memelerle

VIII

Eridi mermeri heykeltıraşın onun yüzü yok
Onu seviyordu, ellerini
Demek seni seviyorum onları sevmiyorum
öyleyse
Tarihi sevgilerini kiremit rengi duvarları
Demir parmaklıklar gıcırdayan
Yalnızsam yalnız olmalıyım
Lavanta otları ya da gübrelerle

IX

Düzenli aklıbaşında bir kadındı
Palamarları altında kıvranan tekneler
Uzun yolculuklar düşünüyorduk.
Yaşamak için düşünürdük.......................
Işıkta silinmiş fotoğraflardı
Onlar yataklarda bekliyorlardı
Bu büyük perhizin bilmem kaçıncı perşem-
besinin akşamı
Gideceksin sende kadınsın
Yalnızsam o benim..............

BOLU SUBAŞILIĞI

Doç. Dr. Halil SAHİLLİOĞLU

Osmanlı devri idâre teşkilâtında İmparatorluk **eyâletlere** ayrılırdı. Eyâletlerin başında **beğlerbeği** bulunurdu. Eyâletler de **livâ** veya **sancaklara** bölünürdü. Bunların başında idâre âmiri olarak **mirlivâ** veyahut **sancakbeği** bulunurdu. Osmanlıların askerî ve sivil idâre birbirinden ayrı şeyler olmdaıkları için yakın zamanlara kadar mirivâ bir askerî rütbe idi. Sancak beyleri, sancaklarında en yüksek idârî merci oldukları gibi seferlerde, sancakları askerleri başında orduya iltihak ederlerdi. Sancakbeği, sancak merkezinde bulunmadığı zamanlarda, meeslâ bu sıralarda olduğu gibi, Girit seefrinde olması hasebiyle, yerine kaimmakam bırakırdı. Sancak, beği ve onun yerinde duran kaimmakam ve mütesellimler hakkında ileride belgeleriyle birlikte bilgi vermek imkânını bulacağımızı umuyoruz. Şimdilik, sancaklarda emniyet ve inzibatı sağlamakla görevli ve sancak beği veya onu temsil edenler tarafından tayin edilen subaşılar hakkında bilgi vermekle yetineceğiz.

Bolu'nun bugün elde mevcut en eski şer'iyye mahkemeleri sicilleri XVII. asrın sonlarına aittir. Birinci sicili 1080-1081 hicrî (1668-1670 milâdî) yıllarına ait davalarla merkezin emirleri ce mahallî idare makamlarıyla olan yazışmaları toplamaktadır. Bu ilk şer'iyye sicili tetkik edildiği zama nHicrî 1080 yılının ikinci yarısında, Bolu sancakbeği kaimmakamları olan Hacı Ali ve Halil Ağalar tarafından birer subaşı tayin edildiği görülmektedir. Ertesi 1081 yılında dört subaşı daha atanmıştı. Bunların ilkini kaimmakam Halil Ağa, diğer üçünü ise Girit seferinden dönmüş olması lâzımgelen Bolu sancakbeği tayin etmiştir. Topkapu Müzesi, Millî Eğitim Arşivinde 830 numarada kayıtlı bulunan Bolu'nun bu ilk şeri'yye sicilinde subaşıların atanmasıyla ilgili mektup ve buyuruldular sırasıyla 2a, 3b, 5b, 10a, 17a ve 23a numaralı yapraklardadır. Bunların ilk üçü birbirinin hemen heemn aynidir. Diğer üçü de aşağı yukarı birbirinin benzeridir. Klişe durumunda olan bu belgelere birer örnek vermekle yetineceğiz. Subaşı tayinine dair bu belgelerin Hacı Ali Ağa'ya ait olanında aynen şöyle denmektedir :

«Fezâil şiâr, hakikat disâr, hâlen Bolu'da hâkimü'ş-şeri'

ş-şerîf... Efendi hazretlerinün huzûr-ı fezâil mevfûrları savbına dürer-i tahiyyât-i hâlisât ve teslimâtı zâkiyât ithâfiyle inh ve ilm olınur ki.

Tahtı adlet şiârınızda olan kazâ-i Bolu'ya her üç ayda bir subaşı tayin olınmak mutâd-ı kadîm ve lâzım ve mühim olmağın işbu 1080 Receb'i gurresinden (25 Ekim 1669) üç ay tamâmına varınca mektub tahrir ve kıdevetü'l-emâsil ve'l-akrân Mustafa Ağa zîde kadruhu subaşı nasb ve tayin olınmışdur. Mamûldür ki kadimden olıgeldüğü üzere subaşılığı mûmâ ileyhe zabt ve rabt etdirüp hukuk ve rusûmatın ve subaşılığa müteallik dem ve diyyeti ve cürm-i galizden gayrı vâkı olan cürüm ve cinâyet ve bâdihava vesâir olıgelen husûslarına mutâd üzere ahz ve kabz etdirüp düşen umûr-ı şer'iyyesinde külî muâvenet ve müzâharet buyurula. Lâkin hilâf-ı şer'i şerif ve mugâyir-i kanun-i münîf bir ferde tesaddî ve tecâvüz etdirmemek bâbında ihtimâm-ı tâm buyurmanız memûldür. Bâkı hemişe seccâde-i şeri'ât müstahkem bâd.

El-Haykır

El-Hac Ali Ağa kaimmakam-ı Bolu hâlâ»

Bu mektuptan anlaşılacağı üzere, subaşı her üç ayda bir değişmektedir. Kadimden (eskiden beri) usûl böyle idi. Kaimmakam Hacı Ali Ağa da bu usûle uyarak Mustafa Ağa adında birisini subaşı olarak **nasb ve tayin** etmiştir. Bu tayinin hukukî değer ifade etmesi kadının müzaharetine bağlıydı. Subaşı ile mahkemelerin yakın bir ilgisi vardır. Mahkeme kararlarını tatbik edecek makam bu subaşıdır. Hapsina karar verilenleri hapsetmek, hapishâneye nezâret etmek bunun görevleri arasındadır. İnfâzları ve tahsil olun:.cak cezâları geen subaşılar yerine getirmekte idi. Kadılara tanıtılması bu sebeple zaruri idi.

Kaimmakam Hacı Ali Ağa mektubunda, subaşıların «subaşılık hukuk ve rüsûmları» nı tahsil edecekleri yazılıdır. Bu husûsu ayrı bir yazıya konu yapacağız. Ayni mektupta «dem ve diyyet ve cürm-i galizden gayrı vâkı olan cürüm ve cinâyet ve bâdihavâ» yi tahsil edecekeri beirtimektedir. Şu hâle göre subaşılar dem (kan) ve pahası (diyeti) ve ağır suçlar (cürm-i galiz) dan alınacak cezâlar dışında sâir ahvâl dolayısıyla tahsil edilecek cezâları **sancak beği adına** tahsil edebiliyorlardı.

Hacı Ali Ağa"dan sonra kaimmakam olan Halil Ağa tarafından tayin edilen iki subaşıdan birincisinin adı yeri

boş bırakılmıştır. İkinci olarak tayin ettiği subaşı Ahmed Ağa adında birisiydi. Halil Ağa'nın mektupları Hacı Ağa'nın mektubundan farklı olarak «dem ve diyeti ve cürm-i galizden gayri» şeklindeki ibâre atlanmıştır.

Kaimmakamların, kadıya hitâben ancak mektup yazabilmelerine karşılık sancak beği emir mâhiyetinde **buyuruldu** yazıyordu. Kaimmakamları gibi hitâbata hürmet ölçüsünü bir hadde tutuyordu. Birbirine benziyen sancak beğinin subaşı buyurulduarına örnek olarak (sicilin 9. yaprağının arka yüzünde bulunan) ilkini aynen veriyoruz:

«Fazilet meâb Bolu kazâsında nâibü'ş-şeri'ş-şerîf olan Mevlâna... Efendi zîdet fazâilühu inhâ olınur ki

Taht-ı kazânuzda vâkı Bolu subaşılığı 1081 Rebiülâhırı gurresinden üç ay tamâmına değin **ağalarımızdan** kudvetü'l-emâsil ve'il-akrân... zîde kadruhuye tefviz zabtiyçün **buyuruldu** tahrir olınmışdur. Vusûlunde gerekdür ki zabt ve tasarruf ve mu'tâd-i kadîm üzere **tarafımıza ait ve râci** oan lmahsûat ve rüsûmât vesâir bâdihava ve tayarrârât cüz'î küllî her ne ise be-haseb'ş-şeri' ve'-kanun mûmâ ileyhe ahz ve kabz etdirüp hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye teaddi etdirmiyesiz deyu buyuruldu.»

Buyuruldu'nun altında sancak beğinin adı yazılmamıştır. Buna mukabil bu buyuruldulardan, subaşının sancak beği adamlarından (kendi ağalarından) biri olduğunu ve tahsil ettiği resimlerin, açıktan gelirlerin (bâdihâvâ ve tayyâratın) buyurulduyu yazan sancak beği **tarafına** ait olduğunu sarahatle görüyoruz.

Eancak beğeri adına tahsil edilen subaşılık, devir ve seâmiyye adları altında topladıkları resimlere, istediklerinde zamlar yaptıkları, bundan sonraki tarihlerde yazılan vesikalardan öğreniyoruz. Bu zamlar, halkla idâre makamları arasında mühim bir anlaşmazlığa konu oldu. Gelecek yazımızda bunu anlatmağa **çalışacağız. Burada** sub revlerinden birini belirten, Bolu'nun bu ilk şer'iyye sicilinin 10. yaprağının birinci yüzünde bulunan diğer bir buyurulduyu veriyoruz. Girit seefrinin bitmesi ve Avusturya seferlerinin yeniden alevlendiği bu tarihlerde içki yasağı ve meyhanelerin kapatılması için çıkan fermanlara uyularak, sancakbeği tarafından isdar edilen buyurulduda deniyordu:

«Şeri'at meâb Bolu kazâsında nâib'ş-şeri'ş-şerîf olan

Devamı sa. 35 de

FIKRA VE GEÇMİŞTEN HATIRALAR

Muhsin Karamanoğlu

Okullarda son sınıf öğrencilerinin ağbey sıfatını taşıması ve küçük sınıfların bunlara saygı göstermeleri bir gelenek icabı idi.

Ben bu mutluluğa daha küçük yaşta ve sınıfta ermiştim. Bu benim kendi eserim olmaktan ziyade muhterem Okul Müdürlerimiz, Hocalarımız ve Bolumuzun her zaman varlıkları ile iftihar ettiği «H. Hafız Tayyar çulha, Şeyh Nureddin Bilgihan, Muhiddin Danışman, Hafız Hakkı Bilgin, Zuhuri Danışman ve Şevki Sapmaz Türk gibi zevatın yüksek terbiye ve görgüleri icabı Dedem Süreyya Efendiye olan hürmetlerinin bir tezahürü olarak beni sevmelerinden ve bana bir mevki vermelerinden ilerigeliyordu.

Hocalarımızın benimle yakından ilgilenmeleri ve müsamahalı davranmaları beni hiçbir zaman şımartmamış bilakis en küçük uyarıcı seslenişleri hareketlerimin daha ölçülü olmasına ve arkadaşlarımla münasebetlerimde iyi davranmama sebepolmuştur.

Hocalarım bana daima hoca zadem diye hitap ederlerdi. Bu seslenişin bana olduğunu arkadaşlarımda bilirlerdi.

Sıhhatli ve levent aynı zamanda ağır ve vekarlı hareketlerile öğrenciler üzerinde çok nüfuzu olan, sayılan ve sevilen Hocam Muhiddin Danışmanın gür sesiyle Hocazadem diye seslendiğini duyduğum anda hemen yanına koşardım. O muhakkak benim yanlış bir hareketimi görmüştür. çok sert ve ciddi olmasına rağmen yanına gittiğimde gözlerinin içi güler sesi tatlılaşır hafifçe kulağımı tutar «birdaha tekerrür etmiyecek değilmi? sözmü?» diye sorardı. Evet efendimi yapıştırır sessizce yanından ayrılırken arkamdan gülümsediğini hissederdim.

Bu muhterem hocamızın ençok sinirlendiği öğrencilerin sığara içmesi idi, bu hali hayatının sonuna kadar devam etti. (1937 yılında Bolu Tapu Müdürü iken sıgarayı bıraktığımı duymuş bilhassa uğrıyarak memnuniyetini izhar ve evlat işte sözümü tuttun sana maaşbağladım, sıgaradan yapacağın tasarruf benim sana bağladığım maaş demişti.)

Ders arasında ansızın çağırır çeplerimizi arardı. Tabaka bulursa işi dayağa kadar götürür tütün tozlarını ağıza atarak çiğnemeye kadar zorlardı.

Muhadara dersi diye bir dersimiz vardı, Bu derste iyi ve güzel konuşmaya alıştırıldık. Tatil günleri Pazara çevrilmemiş, Cuma günü idi, Perşembe günü öğleden sonra muhadara dersine ayrılmıştı. Okul Müdürü ve öğretmenlerinde hazır bulunduğu bu derste kendi seçtiğimiz bir konu üzerinde konuşur ve gerekirse münakaşa yapardık. Sıra bana gelmişti, Muhterem Hocamı memnun etmek için Sıgaranın zararlarını konu olarak seçmiştim.

Konuşmak için kürsiye çıktım, Hocam tam karşıma geçmiş bana bakıyordu halinden seçtiğim konudan memnun olduğu anlaşılıyordu.

Sözüme sıgaranın faideleri diye başladım, biranda hocamın kaşlarının çatıldığını farkettim. Devamla Sıgara içenin evine hırsız girmez, Köpek kapamaz çüpkü aldığı zifir ve nikotinden daima öksürür uyuyamaz hırsız

uyanık olduğunu anlar giremez, vaktinden evvel eline baston alır köpek'i yanaştırmaz. Bunun gibi izahlara başlayınca yüzü güldü ve memnun olmuştu.

Okulumuzun zeki ve çalışkan öğrencilerinden İzzet Baysal ile daima birincilik yarışmamız devam ederdi, bazı sene o bazı sene ben sınıf birincisi olurduk.

Okulumuzun genç ve enerjik Beden terbiyesi öğretmeni rahmetli Mehmet Can ikimizi de çok severdi. İzci teşkilatı kurmuştu, Okul Bayrağını İzzet Baysal İzci Forsunu ben yaptırmıştım. «üzerinede arslan resmi olan bu forsu Atlas üzerine yağlı boye ile memleketimizin kıymetli sanatkârladan Foto Ziya yapmıştı». Milli bayram günlerinde kol ve göğüslerimizde Oba başı ve Oymak Beyi nişanlarıla başta geçmek bize gurur derecesinde bir sevinç verirdi. 40 - 45 sene evvel İzci teşkilatı ve öğrencilerin merasimlere katılması yeni işlerdi bunun için önemi büyüktü. Birçok hususlar göz önüne alınarak merasimlere katılacak öğrenciler ayrılır merasime katılmıyacaklar serbest bırakılırdı. Merasime katıla bilmek için her türlü fedakârlığa katlanırdık.

Her sabah okula erkenden gelir Bahçede ders vaktine kadar oynardık, Bir sabah yine arkenden gelmiştim. Bahçe kapısında duran ve o zaman Öğretmen yardımcısı olan Mustafa Danışman yukarıya salona çıkmamızı söyledi. Ders saatine kadar bütün öğrenciler toplandı öğretmenler Okul müdürünün odasına girip çıkıyorlar hallerinde bir fevkaladelik var.

Okul müdürümüz Nezif bey güzel konşan bir zattı, yanında eski müdürümüz, Türkçe öğretmeni olan Danışmanla ortaya geldi, etrafına baktı öğretmenlerin hepsi vardı.

Padişahlığın kaldırıldığını, Cumhuriyetin ilân edildiğini ve artık padişah adının ağzımıza almamamızı, Cumhur Başkanımızın Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri olduğunu uzun uzun anlattı. İçten bir alkışla konuşması sona erdi bizede sınıflarımıza girmemiz emredildi. Ben hemen söz istedim. Ne söyliyeceğimi merak eden Müdür ve Hocaları geri döndüler ben efendim diye söze başladım.

Cumhuriyetin ilânını öğrendik, Padişahlığın kaldırılmasınada bir sözümüz olamaz ancak, Bu Devleti kuran, Bu Vatanı bize bırakan tarihimize altınla yazılacak sahifeler açan Osmanları, Yavuzları ve Fatihleri. dedim gerisini tamamlamadan ensemden bir elin yapıştığını ve ayaklarımın yerden kesilerek müdür odasına girdiğimi farkettim. Başımı çevirdiğim zaman Muhiddin Danışmanın çatılmış kaşları ve sert bakışı ile karşılaştım Hocazadem senden başka söz söyliyecek yokmuydu dedi, aman efendim maksadım itiraz değildi dedim. Anladık evlat, Hiç bir millet ve bahusus biz Türk Milleti başta ulu önder Gazi Paşa hazretleri olduğu halde Tarihimizde isim yapmış büyüklerimizi inkâr etmeyiz fakat bu gün bunun sırasımı idi. Haydi bakalım sınıfına demişti.

Milli Bayram günlerinde Okulumuz adına konuşmayı ekseriya ben yapardım. Bu konuşmalarım 29 Ekim de olmasa bile Padişahlığın ilğası ve Cumhuriyetin ilânından söz etmemi hocam bilhassa izlerdi. «23 Nisan 1340 Egemenlik ve Çocuk Bayramında Hükûmet önünde yaptığım bir konuşmamın klişesini aşağıya alıyorum.»

Bu konuşmamı yaptığım zaman kürsiden inince arkadaşlarım tebrik ediyorlardı. Memleketimizin sevilmiş insanlarından eski Belediye Başkanı

Reşat Ak'er belirdi, Beni tebrik edeceğini umarken tam bir külhan beyi şivesiyle (Eyvallah kardeşim) dedi arkasından da bune kıyafet yaka ve kollarında bir kadifesi eksik dedi. Hemen intikal ettim.

Herdevrin bir özentisi olur, Lacivert bir elbise yaptırmıştım. Birparça pantolon paçaları genişti, birde o zaman moda derecesinde gençler arasında yaygın olan basık ökçeli yumurta topuklu pabuç giymiştim. Onun bu ikazından sonra o elbiseyide pabuçlarıda bir daha giymedim.

Bu yazımda adları geçenlerden Müftümüz Bolumuzun değil Milletçe iftihar edebileceğimiz kıymetli Alimlerimizden H.H Tayyar Çulha, Kıymetli hocam Zuhhuri Danişman, Daniş Danışman ve Mustafa Danışman sağ diğerleri hakkın rahmetine kavuştular. sağolanları cenabı haktan sıhhat ve afiyet ölenlerede rahmet ve meğfiret temenni ederim.

EĞİTİM MESELELERİ

Başı sa. 3 de

mıştır. Bu durum utançtır bizim için. Bu utanç ise bize daha orta çağı yenemediğimizi göstermektedir.

Atatürk «Muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkacağız» demişti. Ne yazık ki, bu sözün söylendiği zamana kıyasla, muasır medeniyette ön safta bulunan memleketlerle aradaki mesafe azalmış, tersine çoğalmıştır. Avrupa câmiasına girmek iddiasında olduğumuz bu devirde, eğitim sorunlarımızı hızla çözmek zorundayız. Eğitimsiz kalkınma olamıyacağı bugün kesinlikle belirlenmiş bulunmaktadır.

Acele etmeliyiz. Zaman aleyhimize çalışmaktadır. Bugün köklü tedbirler almak zorundayız. Ancak proğramlı bir çalışma ile, Atatürk'ün gösterdiği muasır medeniyet seviyesi ile aramızda hergün büyüyen uçurumu kapatmaya başlamış olabiliriz. Başka kurtuluş yolu yoktur.

٢٢ / مايس / ٩٢٨

محترم خاقان ، حضرت شهريار :

اعلى حضرتلرينى ، تركيه مركزينه باشقه بر لايق اولدقلرى بو كونده ، بيوك ملت مجلسنڭ ايلك
آچيلديغى ٢٣ نيسان ٣٣٦ يل دونومنه مصادف بر يوم مسعوددر .
بو كونه قدر اولان ملتلرك بو چته خاشه آتيه استقلالك محتشم بوكونه قدر
چاپرديغى وعزوى مليتلرى قاپيناديغى مقدسلرى بر كوندر .
ايشته بو معظم كونده ، قهرمان ملتلرك نظرلرى دائما برابر هلال و سعادت‌نك
بر استقلال قاورشديريجى مانه مليتك باشلانغچ اولان بر ملت بايرامدر .
او وقت ايكي تاريخ بيناده قوشيور وبربرلرينى تبريك ايديورز . اويله‌دركه
ملتلر زمانه ، زمانه بيوك ذهبر تسبير اولان تصادفا رو جدا ترددتى
آتى خلوتك ذهنلرلرنه بوساير ده كنديسى قورتارمشدر .
ايشته بو بيك كونده ، ملتلرك وجوديت و استقلال مفهوملرينى استحصال برجار اولان
بيوك ذاتى ويا محترم رئيس جمهور غازى حضرتلرينه عرض عبوديت ايلرم
چوجوقلغم آنده باشايان ملتلرك اسلامنه نيشه ايله قورتولشه يوقدر هيچ بر ملت .
سلامت آتيه ، قوللر باغلنمه باتقيوب ، كوكسو ايمانيله و استقلال ،
استقلال مدافعه آتيه اولان ملتلرك ، رحم روقاء سيلانلقه كلمش ،
عارقلر بالذاته محتشم سيزك جبهه‌ده آنجق استقبالك تهديد ايدن
ظالم المله و استقبال ايدوب يانغين يانه اسارت زنجيرلريله قوردى .
و بو توبه چرخانه توركلك قدرتى ، عظمتى ، و اميدى كوسترديكى .

اى بو قسمك سعد عالمكردى و توركلك وحدتى هرنه يانده ، قدرتكده
استقلال آتيه ، و قوللرى اسير ايديوب اوت يوزنه كوسترن تاپيه ايدرك
جهانه طانيدى . بوندن صكره‌ده بيوك ملت مجلسى ملتلرك سعادتنى خطيب
بنا باشه سلطنت شجره‌سى وخلافت لغويه اوله‌رق حكومت جمهوريه اساسنى وضع ايتدى .
اى صاحب شانى معاصرلر دوريدر . آيينه سنك ايچنده شاهراه ترقى و تمدن
يوللرى آچيلدى . بوكون ده تا ابدالآباد قدر بوكونه عائد قرار حاصل .
مدنيت وعدالت عالمه يابلاغ برار ابدى اولسون : . . .
محترم قهرمانلرم ، ويكي جمهوريتمز ، بو ملت يابرام وسيله‌سيكه ويه حكومت جمهوريه‌نك
و بيوك ملت مجلسنه جمعيتنه تبريك قرحه ايدركه ملتلرنه حاصلت و شاه ذاتلرى
و جمهوريت قاپيسنه سرور قلبلريمز اولديغنى هر وقت قدرشناسلق بالتحقيق
كوسترر معظم اردوكز ظفرلرنى سلام ايله ايدرم : . . . .

«Muhterem Hanımlar Muazzez Beyler

Milli Tarihimize altın mürekkeple yazılmaya layık olan bu gün, Büyük Millet Meclisimizin ilk kurulduğu 23 Nisan 1336 yıl dönümüne müsadif bir yevmi mes'adattir.

Bu gün ulu milletimizin ruhunda taşan ateş istiklâlin aşkiyle bütün kalplerin çarpdığı ve gururu milletimizin kaynadığı mukaddes ve milli bir gündür.

İşte bu muazzam gün, kahraman milletimizin muzaffer ordularıyla halâs'a, Saadete tam bir istiklâle kavuşturan harekâtı milliyenin başlangıcı olan bir milli bayramdır. onun içindirki çırpınarak koşuyor ve bir birimizi tebrik ediyoruz. Ulu Milletimiz zaman zaman büyük dahiler yetişdirerek tesadüfen duçar olduğu ani felâket ve bu sayede kendini kurtarmıştır.

İşte böyle bir günde, Milletimizin mevcudiyet ve istik-. lâli mevzuu bahs olduğu bir sırada en büyük dahimiz ve pek muhterem Reisi Cumhurumuz Gazi hazretleri ile muazzez halaskâr Kumandanlarımız çok mühim anlar yaşayan milletimizin imdadına yetişerek kurtuluş yollarında rehberlik ettiler. Silahı alınmış, kolları bağlanmış yalnız yalnız göksünde iman'ı ile varlığını, istiklâlini müdafaaya atılmış olan milletimizin ruhundan doğan Büyük millet meclisi harikâlar yaratarak milletin sinesinden çıkan Ordusu ile istiklalimizi tehdit eden zalim elleri ve istikbal yollarımızı bağlayan esaret zincirlerini kırdı. Ve bütün cihana kudretini, Azametini, varlığını gösterdi. Ve yüksek sesle haykırdı »Türkün dehası herşeyi yaratır, Türkün istiklâli alınamaz ve Türk esir edilemez» evet bunu süngüsü ile teyit ederek cihana tanıttı.

Bundan sonrada Büyük Millet Meclisi Milletimizin sinesinde tufeyli yaşayan saltanatı şahsiyyeyi, Hilafeti lağvederek hükûmeti cumhuriyetimizi tesis ve ilân etti.

Ey mazisi şanlı mafâhirle dolu milletim, Artık senin için şahrâhıterakkî ve teceddüt yolları açıktır. Yüksel ta semalara kadar yükselde harikâlar saç, medeniyet ve adalet alemine parlak bir örnek ol.

Muhterem kumandan ve Beyler, Bu Milli Bayram vesilesiyle genç ve dinç Hükûmeti Cumhuriyyemize ve Büyük Millet Meclisimize samimi tebrikler arz ederken Milletimizin numuneyi hamaset ve şahameti olan ve Cumhuriyetimize karşı suikast ve irticaı ezmeye her vakit kadir olduğunu bilfiil gösteren muazzam ordumuza zaferler temenni ve selam ithaf eylerim. Yaşasın Büyük Millet Meclisi, Yaşasın Cumhur Reisimiz, Yaşasın şanlı Ordumuz.»

23 NİSAN 1336 BAYRAMI KUTLANIRKEN

1 — 4 Fıkra Komutanı ve Bolu Mutasarrıf Vekili Şehit Muhterem Miralay Nazım Bey. Arkasında Erkânı Harbiyesi. 2 — Nakibül Eşraf Kaymakamı Hoca Süreyya Efendi (Karamanoğlu). 3 — Müftü Ahmet Recai Efendi (Danışman) 4 — Allâme Kadı M. Sıtkı Efendi (Erinç). 5 — Dâva Vekili Vehbi Efendi. 6 — Beleidye Reisi Hafız Hakkı Efendi (Gülez). 7 — Şube Reisi Yümnü Bey (Yümnü Oğlu). 8 — B. Cami Şerif Baş İmamı H. Arif Efendi (Dereboylu). 9 — İcra Memuru Hakkı Efendi (Hitit).

Hikâye

SERSERİ SORULAR

Ziya G. Öztan

Salonun gürültüsü kulaklarından kafasına, kafasından bedenine doldu. Gözleri büyüdü. Gözleri değildi gördüğü şeyler büyüyor olmalıydı. Elleri ile kulakları kapattı. Aman tanrım ne büyük ellerdi böyle. Kafası küçüldü bu eller arasında. Küçüldü küçüldü yok oldu sonunda.

Dışarda soğuk bir hava, hafif bir yel, kaldırım taşları, elektrik direkleri, evler, sonra o evlerin perdeleri, perdelerin ardında bir yaşam. Dışarda dünya vardı. Ellerine doldurdu dünyayı, pardüsüsünün cebine koydu.

Yakalarını kaldırdı pardüsünün. Süleyman efendiyi hatırladı. Süleyman efendinin efendisini hatırladı. Yazık olmuştu Süleyman efendiye.

Sıcak kestane aldı kestaneciden, onlarıda pardüsünün cebine koydu. Bir sıcaklık yayıldı kalçalarında bedenine. Titredi. Zevkli, şehvetli bir titreyişti bu. Okşadı kestaneleri elleri ile.

Kaldırım taşlarından duvarlara, duvarlardan yıldızlara kesik ıslık sesleri uzandı. Boynunu büküvermişti dudakları. Durdu. dudaklarına baktı. Ta içine işledi dudaklarının acı kıvrımı. Oturdu duvarın dibine ağladı. Göz yaşları dudaklarından ağzına aktı. İçi bulandı kustu. Yediği yemekleri kustu, içtiği içkileri kustu, sonra kestaneleri, sonra yıldızları kustu. Yumdu gözlerini, sıktı kendini, duvarları tırmaladı parmakları ile. İçinde bir şeyler kaldı. Onları çıkaramadı. Sonra hep tükürdü. Herşeye tükürdü.

Kitapcı camlarında saçlarını taradı. Boyun bağını düzeltti. Mendilini çıkarıp sümüğünü sildi. Ağzını yüzünü temizledi. Eğildi bağlarını bağladı pabuçlarının, pabuçlarındaki çamurları fırçaladı. Sonra koyunlar gibi sakin ve düzenli atıldı kentin yollarına. Yollarda insanlar vardı. İnsanların gözleri, gözleri üstünde kaşları, kaşları üstünde saçları vardı. Kısa saçlar, uzun saçlar. Şaşırdı kaldı. Hep birbirine benziyordu bunlar. Kimi aşağı gidiyor, kimi yukarı. Kimide oldukları yerde duruyordu. Uzun saçlı, kısa saçlı insanlar, tuhaf ama birbirlerine benziyordu.

Saçlarına uzattı ellerini, Kısaydı saçları, Bende onlardan olmalıyım diye düşündü. Yoksa onlarmı kendisinden olmalıydı? Çıkamadı içinden. Karıştırdı.

Kafası orada kaldı, ayakları yürüdü gitti. Caddelerden geniş sokaklara, geniş sokaklardan dar sokaklara, sulardan çamurlara dolaştı durdu.

Çaldı kapıyı anam ol dedi. çaldı kapıyı bacım ol dedi, çaldı kapıyı karım ol, benim ol dedi. Yüzüne kapandı ka-

pılar. İşte o zaman uzattı ellerini yıldızlara. Aman yıldızlar ellerine tükürdü.

Sarhoş bir adamınmı hikâyesiydi bu? Bu adam içmişmiydi? Bu adam gerçekten bütün kapıları çaldımı?

Suç adamdamıydı, kapılarda mı? Uzun kısa saçlı insanlarda, yıldızlar da, kestanelerde miydi? kestanelerde olmalıydı bütün suç.

Yıldızlarda sıcaktı. Dünya bazı geceler işte böyle güzel oluyordu. Şarkıcı oluyordu.

Bir adam elinde kalemi yıldızlardan kestanelere sek sek oynarken dünya dönüyor. Dalgalar belki milyonuncu defa aynı kayaya çarpıyordu. Sayfalar o adamın elinden denize düşüyor, dağılan mürekkeplerden denizin üzeri biraz daha mavi oluyordu. Kaldırımlarda da yalnız sarhoşlar dolaşıyor, kapıları yalnız sarhoşlar çalmıyor. Köşe başında şapkalı adamla birlikte sıcak bir ekmek kokusu dağılır sokağa. Sokak aydınlık ve temiz. Bu temiz sokakta şapkalı adam bir kapıyı çalar ve o kapı açılır.

Kapı açan bir çocukmudur? Yoksa bir kadın mı? Saçları omuzlarına mı dökülmüştür? Sarımıdır bu saçlar? Yüzü aydınlık, kaşları düzgün ve dişleri beyazmıdır? Bu kadın hep böyle gülermi? Bu kadın bu adamın karısımıdır? Yıldızlara dek uzanır sarhoş adamın soruları.

Şapkalı adam girer o kapıdan, kapı kapanır. Soğuk, kaldırım taşları, dünya dışarda kalır. Perdeleri çekilir pencelerin. Fakat o perdelerin kenarından ışık sızar dışarıya, serserileri, sarhoşları ısıtır. Işıklar söner. O adam o kadınla aynı yatağa yatarlar. Onlar o yatağı severmi?

Yıldızlar denizler üzerinde parlar. Denizlerin karşısında bir adam elinde kalemi ile dalıp gitmiştir. Bir sandala binmiştir o kıyıdan Rüzgâra bırakmıştır yelkeni. Denizde mercan balıkları, gökte martılarla dost olmuştur.

Acıkmış, acıkmış yiyememiş mercanları, elini uzatmış martıları tutamamış. Ve bir kahkaha savurmuştur yıldızlara karşı. O hikâyede öyle yarım kalmış, denizlerden kurtulmak için kalemini çiğneyip durmuştu. Şapkalı adamın, sarı saçlı kadının,serserilerin, sarhoşların kıyısına yanaşınca, inanırmısınız genişçe bir oooh çekmiştir.

—Biri gelse tüm kalemleri kırsa, tüm kağıtları yaksa, tüm çemberleri dağıtsa, tümü tüme eşitlese, o eşitleri yüceltse... Zayıf, çilli, incecik boyunlu bir lise talebesi böyle düşünüyordu. Kaşlarını çatıp, anlını buruşturuyor, yazıyordu ödev kağıdına. Şişman bir edebiyat hocası okuyordu kağıdı. Bir yazıyor, on yazıyor yazıyordu. Zayıf çocuk sınıfını geçiyor, inançsızlığı güçlendikçe kendi gücünü yitiriyordu. Ve sonunda kalem denizler ortasında yalnız kalıyor. Karanlık sokakta serserilerin, sarhoşların yanında kaldırım taşlarını oturup yıldızlara küfrediyor. O şişman öğretmene küfrediyordu.

Anımsama

İsmet Topaloğlu

Sen ülkeler ötesindeki sevgili; ülkeler boyunce sevdiğim. Sarı saçlı tanrıça.

Hep seni anımsadım o gün Küçücük ellerini bulamadım bir daha. Onları o kentte unutmuştun. Bir meyhanede,, masanın üstünde.

Ellerini tutan ellerime baktım , durdum. O kentin bir parkında çimenler üstünde kalmışlar. Onlar da o eski mutlu eller değil artık.

Şu aynadaki gözlerim; seni arayan durmadan; içinde gözlerini gördüğüm bir zamanlar. Artık o gözler değil. Boşluklarda, bilinmeyen boşluklarda birşeyler aranıp duruyorlar.

Söyle bana sen ne yaptın yosun yeşili gözlerini? Döktüğün yaşların çoktan kuruduğu.

Saçlarından bir tutam almıştım. Arasıra okşuyorum onları. Ama dedim ya, ellerim o eski eller gözlerim o eski gözler değil.

Sen ne yaptın saçlarımı, bir tutam siyah saçımı? aynı soğuk ellerle okşuyormusun onları? Bir ölüden artakalan, bir ölü seviden...

Seni bu şarkı anımsatırdı bana. Bu şarkıda unuttum seni. Bir sabah. Oysa aynı şarkıyı, hani o mutlu dudaklarımızdan düşmeyen. Ama dedim ya ben eski o değildim...

Ülkeler ötesindeki sevgilim, ülkeler boyunca sevdiğim.

Bir meyhaneye gidiyor, dünyalar dolusu içiyordu. Önce gözleri büyüyor, elleri dev kadar oluyordu, Pardüsenün yakasını kaldırıyor, dışardaki dünyayı pardüsüsünün cebine dolduruyordu. Sıcak kestanelerden, çamurlu yollara, çamurlu yollardan yıldızlara uzanıyor, denizler için şiirler yazıyordu.

Şapkalı adam elinde ekmekle bir kapıyı çalıyor, saçları omuzlarına dökülmüş, dişleri bembeyaz bir kadın açıyordu kapıyı. O adamla o kadın aynı yatağa yatıyordu. O adam ve o kadın yatağı seviyormuydu? O adam yaşantısından memnunmuydu? Değilse aptalın biriydi o adam. İşte, elindeki kalemi çiğniyor böyle düşünüyordu; aptalın biriydi o adam.

BOLU VE YENİ İLDE EŞKİYA TEDİBİ İLE İLGİLİ BİR BELGE

Yücel ÖZKAYA

XVIII. ın başlarında Anadolu'da kat'-ı tarîk levendad eşkiyaları türemişti. Viyana bozgunundan sonra sayıları hayli kabaran bu eşkiyalar Anadolu'da şekavetlerde bulunarak halkı rahatsız etmekteydiler. Bu belgede, yol kesen (kat'-l tarîk) eşkiyasının aşağıda belgede ismi geçen memurlarla, Yeni il ve Bolu voyvodası Ahmet tarafından şekâvetlerinin önlenmesi istenmektedir. Belge 1129 Ramazan 17/ Ramazan 1717 ye aittir.

İftihar ül emacîd velkârim câmi-ül muhâmid velmekârim el muhtass bi mezid-i inayet ül melik ül daim sabıka dergâh-ı muallama çavuşbaşı olub hâlâ Yeniil ve Bolî hasları voyvodası olan Ahmed dâme mecdühû ve mefâhirül kuzzat vel hükkâm ve muadin ül fezail velkelâm Üsküdar'dan Anadolu'nun sağ ve sol ve orta kolları nihayetine varınca vakî olan kadılar zîdet fazlükûm ve mefâhir ül - emâsîl vel akran eyalet ve elviye mütesellimleri ve kethüda yerleri ve yeniçeri serdarları vekilleri ve has ve evkâf zabiti ve ayân-ı vilâyet işaretleri ve aşair ve kabil ve boy beyleri ve cemaat kethüdaları ve torunları zîdet kadrühüm tevki-i refî-i hümâyun vasıl olucak malûm olaki bundan akdem habaset ... ve şekavet cibilletleri müstecâsınca mesrûdat-ı gaza ve cihad-ı adem-i rağbet ile kapularından ayrılub Anadolu yakasında tecemmü ve kat'-ı tarîk ve katl-i nüfûs ve gasbı-ı garat emval ile sükkân-ı vilâyet ve ebnay-ı sebil ve sair ibadullaha isâl-ı mazarrat ve enva-i hiyanet ve fesad ve şekavete tesaddi ve cesaret iden eşkiyanın def' ve ref' ve idamı izmihâlleriyle temini tûlûk ve bilâd ve tatmini kılub ibad içün düstûr-u mükerrem müşir-i mufahham nizam-ül alem hala Rakka Valisi olan vezirim osman Paşa edamüllahü teala iclalehu Anadolu'ya gelmek üzere emr-i şerifimle memursuz ki sağ kol ve sol kol ve orta kollarda vakî mumaileyhimsiz size dahi başka başka evâmir-i şerifem gönderülüb vezir-i müşarün-ileyh tarafından bize haber gelince her biriniz taht-ı kaza ve havza-i hükûmetinizde dernek ve cemiyet üzere olan eşkiyanın men' ve def' ve tertib-i cezaları hususunda size evâmir-i şerifim vakî eşkiyaya memur olan mumaileyh Ahmed dame mecdehu ve Hamid Sancağı mütelellimi elhaç Burhaneddin ve Kütahya mütesellimi Burhanettin zade zîdem kadrrehüma tarafından haber vârîd olursa onların reyleriyle vârîd olmadığı halde herbirinuz semtine karib olanlarınız ile ittifak ve def' ve ref'-i eşkiya da tek'ayüd ve ihtimam eylemeniz için **tenbîh-i**

hümayûnum olmuşdu bihamdullahi tealâ el haleti hazihu mumaieyh Ahmed dame mecdehunun hüsn-i tedbiriyle tarafından tayin ve irsal eyledüğü oğlu Yusuf ve damadı İbrahim zîdet kadrehüma eşkiya-i merkûmunun dernek ve cemiyetleri olduğu mahalde bi avnihî tealâ üzelerine varub şi-râne hamle ve hücûm ile nicelerini arsa-i şemşîr-i helâk ve demâr itmeleriyle sairi pây-dâr olmayub rehkiray-ı karar olmadıklarında anların dahi takib ile nicesini ahz ve bend ve pâ-deş ve amellerini kendilerine îka' ve peyvent ve rüûsu maktualarını rikâb-ı saadet mealîm canibine irsal ve saha-i bâr-gâh-ı Adâlet penâhı mülûkânemde üfkendi mezellet tebâh kılınmağla mumaileyh Ahmed dame mecdehû kemâ-f-il- evvel eşkiya def' ve ref'ine memur olacağın siz dahi üslûb-u sabık üzere eşkiya def' ve ref' hususunda mumaileyh tarafından size haber varmadığı halde herbirine taht-ı kaza ve havza-i hükûmetinde bulunan eşkiyayı semtlu ve semtsuz garib münasib olanlar ile ittihâd ve ittifâk ile def' ve ref' ve müstâhâk oldukları cezaları tertibine memur olmuşsızdır. İmdi inşallh ü tealâ işbu emr-i şerif vacip ül imtisalim vusulünde her birunuz mahkeme birer sureti sicillata kayd ve memur olduğunuz üzere eşkiya-i merkûm firarilerden ve gayriden taht-ı kaza ve havza-i hükûmetinizde bulunan şakîlerin def' ve ref'ileri ve tertib'i cezaları hususunda mumaileyh Ahmed dame mecdehü tarafından size adam ve haberdar oldukda ana göre reyi sevab dide üzere amel ve hareket ve herbirinüz bezl ve say' ve kudret eyleyüb ve size husus-u mezbur içün mumaileyh Ahmed dame mecdehü tarafından haber varid olmadığı halde taht-ı kaza ve hükûmetinizde bulunan eşkiya-i merkûmenin vec-i meşrûh üzere ittifâk ve ittihadiyle alâyyi halin mustahak oldukları cezaları tertib ve ser maktu'aların rikab-ı hümayûnuma irsal eyleyüb bu babda bir gûna tekâsül ve taksirden ve mumaileyh Ahmed deme mecdehû nun reyine muhalif vaz' ve hareketten ziyade ihtirâz eyleyesiz ve senki voyvoda-i mumaileyhsin sen dahi daima etraf ve eknaf ceşm-i çuş tutub ve tecessüs ve tefahhûsdan hali olmayub memur olduğun üzere gerek ma'reke-i merkûmeden firar iden eşkiyayı ve gerek sair vech-i meşrûh üzere kat-'ı tarîk ve katl-i nüfûs ve gasb ve garati- emval adeti maskarası olan eşkiya her ne mahalde ise elbette ve elbette âlâ eyyühalin haberlerini alub bulundukları mahallerin mütesellim ve sair zabitat ve boy

beğlerinin ve sair rical-i harb kitâlin ittifakiyle mi olur adamlar göndermek ilemi husul pezîr olur ve elhasıl her ne tarîk ile olur ise olsun sende memûl-u hümayûnum üzere eşkiya-i merkûmenin içerinden ferd hâlas ve necat bulmamak vechi üzere cümlesini alâ eyyi hal ahz ve ele götürüb memalik-i mahrusemden bilkülliye vücud-ı şekâveti aludelerin idâm ve izale ve ser'-i maktu'aların rikab-ı hümayûnuma irsal ile tervîh-i ib'âd ve temin-i bilâd ve uhdene lazım gelen emval-i mîrîyenin dahi tahsil ve tekmilinden ziyade tekayyüd ve ihtimam eyleyesin ve eğer eşkiya-ı mezburnun tevahhûs ve tecessüs ve ele götürülmesinde mümanaat veyahut reyine muhalefet ider olur ise anların dahi ukûbet-i meşru'adan haklarında lazım gelen icra olunmam içün isim ve resimleriyle vuku' üzere rikab-ı hümayûnuna arz ve ilâm eyleyesin lakin reaya ve berayyaya ve şekâvetle alâka ve mezhali olmayub kendu hallerinde olanlara bir vechile zulum ve teaddî ve rencîde olunduğuna kat'a rızay-ı hümayûnum olmamağla gerek senin tarafından ve gerek bu husus içün eyleyeceğin adamların tarafarından bu bahane ile vilâyet ve reayay-ı berayaya akçe ve yol ve mebt ve meccane zat ve zahire mutalebesiyle ve aher vechile zulum ve teaddi ve fesad ve şekâvetten alakası olunduğu mesmu' hümayûnum olursa hakkında olan hüsn-i padişahanemin tekeddürüne bais olacağın muhakkak bilüb ana göre senden memur-u mülûkânem olduğu üzere gafilane hareket ve gerek kal' ve kam'-l eşkiyada ve gerek tahsil-i emvalimirîyede bez ve sa'i ve kudret eylemek babında fermanı alişanım sadır olmuşdur buyurdumki vusul buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref yafte-i sudûr olan ferman-ı vacibül-etba' ve lazım ül imtisalimin mazmun-u itaat makruniyle amil olub hilâfından begâyet ihtirâz ve ictinâb eyleyesiz. Şöyle bilesin alâmeti- şerife itimat kılasın tahriratı evasıt ül şaban ül muazzam sene tis'a ve aşr'in ve micte ve elf - verede ileyna fî 17 min ramazan-ün mübarek

be su-i sahra-i
Filibe

tıbkı aslı el hakir .
esseyid ... Burhaneddin ... Yeniil.

Ankara Etnoğrafya Müzesi.
Kayseriye Şeriyye Sicil Defteri No: 119/139 Sayfa: 14-15.

BOLU'DA YILDIRIM BAYEZİT CAMİ'İVAKFINA DAİR

Hâki Aydın

Bolu'da bulunan Yıldırım Beyazit cami'inin ne zaman yapıldığı üzerinde duracak değiliz. Biz bu yazımızda camiye vakıf olarak tahsis edilmiş olan «Geçit veren» mezraası ve bu mezraanın üçte bir hissesiniele alacağız. Adıgeçen mezraanın üçte bir hissesi caminin vaizliğine ayrılmıştır. Bu konu ile ilgili ayrı ayrı tarihli iki tane vesika mevcuttur. Ayni mezraa türkçe adıyle bugün Bolu'nun merkez bucağına «Yeni Geçit Veren» köyü ismini almıştır. Köyün büyüklüğünün ne kadar olduğunu biliyoruz. Bildiğimiz bu köy gelirinin üçte biri caminin vaizliğine ayrılmış olmasıdır.

Vesika üzerindeki tarihden öğreniyoruzki, Yıldırım Bayezit ceminin vaizlik vazifesini Horasâni zâde esseyyid Mehmet Sadık ifa etmektedir. Bu zad 20 Ramazan IIII (II Mart 1700) tarihinde ölünce bu vazife, o zamanın ülemasının rızası ve Bolu kadı vekili Hudeybi Hasan'ın da tastiki ile öz oğlu Ahmet Arif efendiye tevcih edilmiş ve kendisine berat verilmiştir. Bu mülkiyet ve vazife 12 Sefer II93 (29 Şubat 1779) da Bolu naibi Ahmet Yahya efendinin arzı ve şeyhülislam Mehmet Şerif efendinin tavassutu ile Ahmet Arif'in oğluna intikal etmiştir.

Aynı şahıs, elinde bulunan beratı kaybedince, 22 Rebiülevvel 1206 (19 Kasım 1791) de Şeyhülislam Mehmet Mekki efendinin aracılığı ile kaybettiği beratın yerine yeniden berat verilmiştir. Daha sonra bu vazifenin 8 Şevval 1211 (6 Nisan 1797) de Dürri zâde esseyyid Mehmet Arif'e intikal ettiğini görüyoruz.

İki vesikadan birincinin devamı olan ikinci vesikadan edindiğimiz bilgiye göre, 1804 yılında Ahmet Arif efendinin çocukları seyyid Mehmet Sadık ve seyyid Mustafa Ataullah bir dilekçe vererek babalarının kendi arzusu ile bu vazifeden feragat ettiğini, mülkiyet ve vaizlik hakkının kendilerine verilmesi icabettiğini ileri sürüyorlar. Daha önce bu mülk 1797 de Bolu naibi Hudeybi Ahmet efendinin artı ve şeyhülislam esseyyid Mehmet Arif efendinin de yardımile Mehmet Sadık'ın oğlu Mehmet Arif'e intikal etmişti. Netice olarak 1804 yılında mülk ve vazife istida verenlere intikal etmiş ve kendilerine yeniden berat vermiştir. Bu konu üzerinde durulması gereken mesele hoca zâdelerin çocuklarının da aynı vazife yapabilecek ehliyette olması gerek kadı ve gerekse müftünün bu sülaleyi tercih etmesi ve sempati duyması ilgi çekicidir. Bu vazifenin babadan oğla intikalinin bir gelenek haline gelmiş olduğunu görüyoruz. Halen dahi bu gibi vazifelerin babadan oğla devredildiği pek çok yer mevcuttur.

Tarih bakımından birbirini tamamlıyan vesikaların, Bolu'daki Yıldırım Beyazit cami'i hakkında azda olsa bir bilgi vereceğini ümit ederim. Başbakanlık Arşivi «Cevdet Evkaf» tasnifi 18464 ve 10733 numaralariyle kayıtlı olan vesikaların aynen neşrediyoruz.

18464 NOLU VESİKA

«Der devlet mekine arz dâ'ikemineleridirki medine-i Bolu'da Geçit Veren mezra'ası Vakfının sülüsan (Üçte bir) hisse-i mezra'adarlığına Sultan Yıldırım Bâyezit Han cami'i şerifinde vâ'izlik şartiyle mutasarrıf olan Horasânî zâde es-seyyit Mehmet Sadık fevt olup yeri hâli ve hizmet-i lâzimesi mu'attal olmağın yerine erbâb-ı istihkak ve'ulemadan müteveffa-i merkûmun sulbi oğlu iş bu bâ'is-i arz-ı ubudiyet es-seyyit Ahmet Arif efendi dâ'ileri her vechile mahal ve müstehak olmağın vâ'izlik-i mezkûre merkum esseyyit Ahmet Arif efendi dâ'ilerine tevcit buyrulup yerine berat-ı şerif-i âlişan sadaka ve ihsan buyrulmak ricasiyle vâki'ülhal bi'l-iltimas der bâr-ı adalet karara arz ve i'lâm olundu el-emr limen lehü'l âşer ve mieteyn ve elf (20 Ramazan IIII II Mart 1700)

El-'abduddâ'i li'd- devleti'ı-' aliyyeti'l- Osmaniyye Hudeybî Hasan el-Muvella hilâfetten bî-medine-i Bolu

Tatbik

Mutabıktır

Mahalli

Kaydı

Ber muceb-i defter-i hazîne

Vakh-ı mezra'a-i Geçit Veren der Bolu

Horasânî zâde esseyyit Mehmet Sâdık veledeş ba-şart-ı va'-izi cami'-i şerîf Sultan Bâyezid Han mezra'adar hisse-i sülâlüsan muayyene.

Berât sitâde'an mahlûl-i gayri Ahmed veledeş ba-'arz Ahmet Yahya efendi naib-i Bolu ba- işâ'et-i Mevlana Mehmet Şerif edendi hazret-i şeyhhü'l-islâm ba-ruus-i hümâyûn fî 12 Safer sene 1193 (29 Şubat 1779).

Berât-ı zâyi' sitâde ba-'arzıhâl-i hod ve ba-işâret-i Mevla na Mehmet Mekki efendi hazret-i şeyhü'l-islâm ve ba-ruus-i hümâyûn fî 22 Rebiü'l-evvel sene 1206 (19 Kasım 1791).

Vechi meşrûh üzere sülüsân hisse mezra'adarlık-ı mezbûr ba-işaret-i, aliyye mezkûrun üzerinde mastur ve mukayyiddir emr-ü fermân devletlu sa'adetlu sultanım hazretlerinindir fî 7 Şevval sene 1211 (5 Nisan 1797).

İnhası

Vaki' olan tevcihâtı kadı 'arzile ve 'arzuhâl ile dahi ba-işâret-i 'aliyye olagelmiştir emr ü fermân devletlu sa'adetlu sultanım hazretlerinindir fî 7 Şevval sene 1211.

Mucibince tecih buyurulmaz mercudur eddâ'i esseyid Mehmet 'Arif dürr-i zâde

İşaretleri mucubince tevcih olunmak buyruldu 8 Şevval sene 1211 (6 Nisan 1797)».

10733 NO. LU VESİKA

«Devletlu 'inayetlu merhametlu efendim sultanım hazretleri sağ olsun 'arzuhal kullarıdırki medine-i Bolu'da vâkı Geçit Veren mezra'ası vakfının sülüsân vazife-i mu'ayyene ile sülüsan hisse-mezra'adarlığına Sultan Bâyezit Han Cami'-i şerifine vâ'izlik etmek şartiyle ba-berât-ı 'âlişan mutasarrıf olan pederimiz esseyyit Ahmet 'Arif efendi kulları mutasarrıf olduğu va'izlik-i mezkûrî kendü hüsnü rızasiyle bu bendelerine ber-vechi iştirak ferâgat ve kasriyet edüp beratını teslim etmekle merâhin-i 'aliyyelerinden mercudurki kaydı kaleminden der kenar olunup ma'lumu devletleri buyurulduk da pederimiz kasriyedinden ber-vechi iştirak bu kullarına tevcih ve yedimize berat-ı 'âlişan 'inâyet ve ihsan buyurulmak babında emrü fermân devletlu 'inayetlu merhametlu efendim sultanım hazretlerinindir.

Bende seyyit Mehmet Sâdık ve seyyit Mustafa 'Atâullah kulları.

Kaydı ve inhası.
Vâki' olan tevcihatı kadı 'arziyle ve arzuhal ile ba-işâret-i 'aliyye dahi olagelmiştir emr ü fermân devletlu sa'adetlu sultanım hazretlerinindir fî 15 Zilhicce 1218 (27 Mart 1804).

Ber mucebi defter-i hazîne.
Vakf-ı mezra'a-i Geçit Veren der Bolu.
Esseyyit Ahmet 'Arif efendi 'an -ulemâ veledeş va'iz der cami'-i şerîf Sultan Yıldırım Bâyezit Han mezra'adar hisse-i sülüsân yevm mu'ayyene.

Berât sitâde 'an mahlulu Horasânî zâde esseyid Mehmet Sâdık veledeş el-mutasarrıf-ı hisse-i sülüs ba-'arzı Hudeybi Ahmet eefndi naib-i Bolu ve ba-işâreti- Mevlâna esseyit Mehmet 'Arif efendi hazret i-şeyhü'lislâm ve ba-ruus-ı hümâyûn fî 8 Şevval sene 1211 (6 Nisan 1797).

Vechi meşrûh üzere vazife-i mu'ayyeen ile sülüsân hisse mezra'adarlık-ımezhûr ba-işaret-i 'aliyye mezkûrun üzerinde mastûr ve mukayyettir emr ü fermân devletlu sa'adetlu sultanım hazretlerinindir fî 15 Zilhicce sene 1218 (27 Mart 1804).

Ber vechi istida'a tevcih buyurulmak mercûdur eddâ'î Ahmet Es'at.

İşaretleri mucibince tevcih olunmak buyuruldu fî 17 Zilhicce sene 1218 (29 Mart 1804)».

(S. 19'dan devam)

mevlânâ... Efendi zîde fazuhu ve kıdevetü'l-emâsil ve'l-akrân Bolu subaşısı zîde kadruhu inhâ olunur ki

Hâliyâ nefs-i medine-i Bolu'da ve etrâf kurâlarda muhdes meyhâneler sebebiyle ba'z-ı erâzil şurb-i hamr edüp hilâf-i şer'- mutahare-i Muhammedî nice şehavete bâdı ve fesâda müeddi olup men ve def olunması ehem ve elzem olmağla buyuruldu tahrîr ve irsâl olunmuştur. Vusûlunde gerekdür ki vech-i meşrûh üzere nefs-i Bolu'da ve etrâfda, kurada muhdes meyhâneleri marifet-i şer'le kal' ve hedm eyleyüp mütenebbih olmıyanları tarafımıza ihzâr etdirüp hilâf-ı şer' ve kanun kimesneye tesaddî ve tecâvüz olunmakdan ihtiyât eyliyesiz deyu buyruldu fî 6 Rebiülâhar sene 1081 (23 Ağustos 1670)»

MEKTUP

Değil anam,
Dağ değil, gök değil
Hava değil, yeşil değil.
Gecemiz bir, bizim gece değil,
Günümüz bir, bizim günümüz değil

Değil anam,
Bizim yeşil kentimiz değil,
Ne gördümse hiçbiri bizimki değil

Erol SALMAN